

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-50-3>

УДК 336.7

РОБОТА БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ ТА ВАЛЮТНОГО РИНКУ В УМОВАХ ВІЙНИ

OPERATION OF THE BANKING SYSTEM AND FOREIGN EXCHANGE MARKET IN THE CONDITIONS OF WAR

Заволока Юлія Миколаївна

кандидат економічних наук, доцент,
Придніпровський інститут Приватного акціонерного товариства
«Вищий навчальний заклад
«Міжрегіональна Академія Управління персоналом»
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3616-1725>

Кузьменко Олена Юріївна

старший викладач,
Херсонська державна морська академія
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7542-7322>

Кузьменко Валентин Сергійович

асистент,
Херсонська державна морська академія
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3515-2912>

Zavoloka Yuliia

Prydniprovskiy Institute of Private Joint Stock Company "Higher Education
Institution "Interregional Academy of Personnel Management"

Kuzmenko Olena, Kuzmenko Valentyn

Kherson State Maritime Academy

У статті визначено яким потрясінням піддавалась вітчизняна банківська система протягом останніх років. Встановлено, що після часткового відновлення після карантинних обмежень усталений порядок роботи банківської сфери змінився через введення Президентом України воєнного стану. Проаналізовано сутність нормативних документів, прийнятих в перші дні війни, виокремлено ключові положення, якими керувались банки під час організації своєї діяльності. Досліджено механізми підтримки Національним банком України вітчизняної банківської системи. Проаналізовано структуру банківського сектору за останні три роки криз при зму визначення впливу воєнного стану на його зміну. Проаналізовано динаміку зміни обсягів кредитування суб'єктів господарювання окремо по групах банків та усіх загалом. Встановлено ключові тенденції, яким піддався валютний ринок за останній рік та наведено заходи, які запроваджував Нацбанк для його стабілізації.

Ключові слова: банківська система, валютний ринок, рефінансування, ліквідність, воєнний стан, кредитування, активи, прибутковість.

The article defines the shocks to which the domestic banking system has been exposed in recent years. It was established that after the partial recovery after quarantine restrictions, the established order of operation of the banking sector changed due to the introduction of martial law by the President of Ukraine. The essence of the regulatory documents adopted in the first days of the war was analyzed, the key provisions that guided the banks during the organization of their activities were highlighted. The mechanisms of the National Bank of Ukraine's support of the domestic banking system have been studied. The order of operation of the foreign exchange market in February 2022 has been determined. The principles that governed all decisions made by the Central Bank were structured. The essence and conditions of blank refinancing are detailed. The essence and mechanisms of peer-to-peer and quasi-cash operations were studied, and their influence on the currency market of Ukraine was established. The structure of the banking sector over the past three years has been analyzed through the prism of determining the influence of the martial law on its change. The trends of changes in the network of bank branches in recent

years have been studied. The dynamics of changes in net banking assets for the years 2019-2022 are graphically displayed in terms of state, private, foreign banks and Privatbank. The dynamics of changes in the volume of lending to economic entities separately by bank group (state, private, foreign, Privatbank) and all in general were analyzed. The change in the amount of funds kept by the population in bank accounts was considered. The key trends that the foreign exchange market has been exposed to over the past year have been identified, and the measures implemented by the National Bank to stabilize it are given. The profitability of the banking system was studied and the nearest prospects for its change were determined. Further steps that the National Bank of Ukraine aims to take in 2023 are given and further trends that will occur in the domestic banking system in the near future are determined.

Keywords: banking system, foreign exchange market, refinancing, liquidity, martial law, lending, assets, profitability.

Постановка проблеми. Пріоритетним напрямком розвитку фінансової системи кожної країни є вдосконалення банківської сфери через цифровізацію всіх процесів, які в ній відбуваються. Останнім часом вітчизняна банківська система зазнала значних потрясінь і продовжує функціонувати в умовах стресу, невизначеності та значної волатильності ринку. Усе це, починаючи з 2020 року, було спричинено поширенням пандемії COVID-19 та запровадженими карантинними обмеженнями, а потім значно поглиблено через збройну агресію країни-агресора і як наслідок запровадження воєнного стану в Україні 24 лютого 2022 року. Ці обставини стали дуже важливими факторами, які вплинули на стабільність функціонування банківського сектору та валютного ринку.

Звичайно, економіка не може функціонувати без діючої банківської сфери, адже необхідно забезпечувати постійний рух безготівкових коштів. І вітчизняна банківська система, навіть попри початок війни, не зупинялась ні на мить. Проте, постійна загроза життю людей та систематичні руйнації об'єктів електронних комунікацій та енергетики повністю змінили звичний порядок її функціонування. З іншого боку, зростання витрат на фінансування військового сектору, поруч із зниженням податкових надходжень, панічними настроями серед населення, зумовили критичні зміни і на валютному ринку України. Відтак, надзвичайно важливим є дослідження роботи банківської системи та валютного ринку на початку війни та визначення тенденцій, яким вони піддавалась протягом всього періоду дії воєнного стану. Все це в сукупності зумовлює високу актуальність обраної тематики дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Враховуючи новизну обраного напрямку дослідження, коло науковців, журналістів та аналітиків, які її розкривали є досить обмеженим. Зокрема, вагомий вклад у детальне вивчення порядку функціонування вітчизняної бан-

ківської сфери та валютного ринку в умовах війни здійснили Кознова О., Моїсєєв В., Бурдейна В., Корнилюк Р., Слущкий Б., Еркес О., Калита О., Сундук Т., Матузка Я., Шокало А., Лобач О. Окрім того, розкриття тематики дослідження відбувалось фахівцями Національного банку України, експертами та журналістами видання «Юрист&Закон», порталу Громадський простір та ін.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Проте, не применшуючи вклад зазначених авторів, вважаємо, що динамічність процесів у банківській сфері та на валютному ринку України, пов'язаних із запровадженням нових правил їх функціонування із подальшим послабленням, поруч із систематичним внесенням змін та нововведень, формують собою сферу, яка досі структуровано досліджена не була.

Постановка завдання. З урахуванням вищенаведеного, метою написання наукової роботи є визначення порядку роботи банківської системи та валютного ринку на початку війни в Україні, а також систематизація змін, які запроваджувались у сфері дослідження протягом всього часу функціонування правового режиму воєнного стану.

Виклад основного матеріалу дослідження. 24 лютого 2022 року через повномасштабне вторгнення країни-агресора, Указом Президента України було введено воєнний стан [1]. У той же день Національним банком України (НБУ) було прийнято Постанову № 18 «Про роботу банківської системи в період запровадження воєнного стану». Цим нормативно-правовим документом визначався кардинально новий порядок роботи банківської системи України на найближчу перспективу [2]. Згідно із Постановою банки були змушені забезпечувати роботу всіх відділень у безперебійному режимі, але за умови, якщо відсутня безпосередня загроза життю та здоров'ю працівників та клієнтів. За банками закріплювався обов'язок створити умови для вільного доступу власників до своїх сеймових

скриньок. При цьому, ніяких обмежень на безготівкові розрахунки накладено не було. НБУ вищевказаною постановою зобов'язувався надавати підтримку банкам для постійного підкріплення банкоматів готівкою.

Окрім того, для підтримки ліквідності центробанком було запроваджено механізм бланкового рефінансування банків, а саме скасовано обмеження щодо строків та суми рефінансування і додано можливість продовжити його ще на календарний рік. Маючи на меті нівелювати негативний вплив панічних настроїв населення, щодо зняття з рахунків коштів, в перші дні повномасштабної війни Нацбанком було введено обмеження на зняття готівки в обсязі не більше 100 тис. грн.

Поруч із цим, в перший день війни було повністю зупинено роботу валютного ринку, окрім обмінних операцій. Офіційний курс валют в цей же день був офіційно зафіксований. Вводилась заборона на видачу іноземної валюти з рахунків, за виключенням тих суб'єктів господарювання, на яких було покладено обов'язок по виконанню мобілізаційних планів. Запроваджувався мораторій на транскордонні валютні платежі. Попри те, що безготівкові розрахунки проводились у безперервному режимі, випуск, обіг електронних грошей та поповнення електронних гаманців було тимчасово заблоковано.

Всі прийняті рішення Нацбанку ґрунтувались на таких принципах:

- захист інтересів клієнтів банку, забезпечення надання їм послуг на належному рівні, проте з урахуванням факторів безпеки;
- підтримка діяльності банківських установ та їх ліквідності. Так, НБУ виходив з того, що негативний вплив військових дій на діяльність банків не повинен спричинювати визнання їх неплатоспроможними. Для цього проблемним фінансовим установам за потреби буде надано час для відновлення фінансової стабільності після закінчення воєнного стану;
- забезпечення прозорості фінансової звітності банків, яка відображає їх реальний фінансовий стан. Це пов'язано з тим, що в умовах відсутності достовірної та прозорої звітності регулятору буде вкрай складно реалізувати ефективні заходи щодо покращення умов функціонування вітчизняної банківської системи після завершення війни.

Виходячи з цих принципів, НБУ визначає перелік і зміст заходів, які спрямовуються на підтримку банківської системи. Проте доцільність застосування тих чи інших важелів регу-

ляції на практиці залежить від реалізації різних сценаріїв розвитку подій [3].

Додатковим інструментом підтримки стабільності банківської системи у період воєнного стану було запровадження на початку війни бланкового рефінансування. Згідно з офіційними даними, опублікованими на сайті Нацбанку, протягом першого місяця війни цим інструментом скористалось близько 30 банків. При цьому, загальна сума заборгованості за цим типом рефінансування склала 20,2 млрд грн, що складає менше 3% всіх депозитних вкладень.

Подальша підтримка ліквідності банківської системи здійснювалась через припинення проведення тендерів щодо розміщення депозитних сертифікатів, терміном на 14 днів, зміну порядку оголошення тендерів про рефінансування, з урахуванням поточної ситуації в країні, скасування вимоги щодо збільшення нормативів обов'язкового резервування [4].

Окрім того, у квітні 2022 року НБУ дозволив проведення (peer to peer) P2P та «quasi cash» переказів на закордонні рахунки. P2P-перекази – це перекази коштів з банківського рахунку однієї фізичної особи на банківський рахунок іншої. Зі свого боку, до операцій «quasi cash» операцій належать: поповнення електронних гаманців, брокерських або форекс-рахунків, оплата дорожніх чеків, купівля віртуальних активів тощо. Ліміт на перерахунок коштів за цими видом переказів становив 100000 грн. на місяць. В подальшому, через використання P2P та «quasi cash» для отримання вигоди на різниці курсів валюти у липні 2022 року ліміт на перерахунки був знижений до 30000 грн. З 5 жовтня 2022 року рішенням НБУ P2P перекази на закордонні рахунки через негативний вплив на стабільність банківської системи повністю заборонені [5].

Для повноти охоплення особливостей роботи банківської системи та валютного ринку в умовах війни пропонуємо проводити дослідження у розрізі наступних напрямків: структура банківського сектору та основні зміни, які в ній відбулися, банківська інфраструктура, тенденції банківського та валютного ринку.

Згідно результатів огляду банківського сектору, опублікованого НБУ в лютому 2023 року встановлено, що банківська система вистояла та оперативної адаптувалась до функціонування в умовах повномасштабного вторгнення. На момент публікації огляду банківська система характеризується, як операційно стійка, ліквідна та прибуткова. Цього

вдалось досягнути за рахунок впровадження реформ у довоєнний час, докладним зусиллям самих банків, вчасно вжитих превентивних заходів та підтримці НБУ.

Щодо структури банківської системи, то вона зазнала незначних змін за весь період війни (табл. 1).

Як можемо побачити з таблиці 1, кількість діючих банків за час воєнного стану практично не змінилась. У першому кварталі 2022 року кількість банків зменшилась на 2, у другому та третьому кварталах збанкрутували ще по 1 банку, а за 4 квартал 2022 року кількість діючих банків не змінилась. Таким чином, за рік кількість банків зменшилась на 4 відносно невеликі фінансові установи, половина з яких були з російським капіталом. Загалом за 2022 рік частка державних банків зросла на 3,9 відсоткових пункти. Поруч із цим, у огляді банківської системи за лютий 2023 року НБУ відніс банк «Форвард» до категорії неплатоспроможних, через не приведення ним своєї діяльності у відповідність до вимог законодавства. Проте, цей банк також відносився до категорії невеликих, так як займав лише 0,1% чистих активів сектору.

Щодо мережі банківських відділень, то вона продовжує планомірно скорочуватись. У підсумку за 2022 рік було закрито кожне п'яте відділення. Загальна кількість з 6685 знизилась до 5336. Основне скорочення відбулось за рахунок закриття відділень на окупованих територіях Харківської, Донецької та Херсонської областей, а також на території Київської області. За оцінкою НБУ у деяких населених пунктах відсутній доступ до банківських послуг. Для вирішення ситуації планується забезпечення інклюзії в цих населених пунктах за допомогою мобільних відділень.

Загальний обсяг чистих активів платоспроможних банків у першому кварталі 2022 стрімко зменшився у всіх банках, проте вже починаючи з другого кварталу державні банки та Приватбанк показують поступове зростання обсягів активів (рис. 1).

Як можемо побачити з рис. 1, починаючи з 3 кварталу 2022 року активи всіх банків в Україні почали стабільно зростати. Ця тенденція збереглась і на кінець року. Загалом за рік активи банків збільшились на 17,9%. Основним джерелом зростання активів є збільшення обсягів використання депозитних сертифікатів НБУ та коштів на рахунках в інших банках. Враховуючи той факт, що основне зростання відбулось все ж таки за рахунок додаткової емісії гривні, яка активно проводилась в перші місяці війни для покриття ключових оборонних та соціальних витрат, єдиним позитивним моментом зростання активів можемо вважати лише те, що надлишкові кошти в основному залишились у межах вітчизняної банківської системи, а не вийшли за її межі, що перетворило б їх на гіперінфляцію.

Основним джерелом доходів банків є відсотки по кредитах. Проаналізуємо динаміку зміни обсягів кредитування бізнесу за 2020–2022 роки (рис. 2).

При побудові рис. 2 встановлено грудень 2020 року як шаблонний місяць, в якому обсяги кредитування прийнято за 100%. Таким чином, із наведеного рисунку можемо побачити, що загальні обсяги кредитування суб'єктів господарювання за 1 квартал 2022 року зросли на 4,8%. Проте, в подальшому відстежується зниження обсягів кредитування у всіх банках, окрім державних. В останньому кварталі 2022 року зростання обсягів кредитування суб'єктів господарювання відстежувалось лише у ПриватБанку.

Таблиця 1

Кількість діючих банків в Україні у 2019–2022 роках

Банки	2019	2020	2021	1 кв. 2022	2 кв. 2022	3 кв. 2022	4 кв. 2022
Платоспроможні	75	73	71	69	68	67	67
Зміна	-2	-2	-2	-2	-1	-1	0
Державні, у т.ч. Приватбанк	5	5	4	4	4	4	4
Зміна	0	0	-1	0	0	0	0
Іноземні	20	20	20	16	16	16	16
Зміна	-1	0	0	-4**	0	0	0
Приватні	50	48	47	49	48	47	47
Зміна	-1	-2	-1	+2**	-1	-1	0

Джерело: розроблено авторами на основі [6]

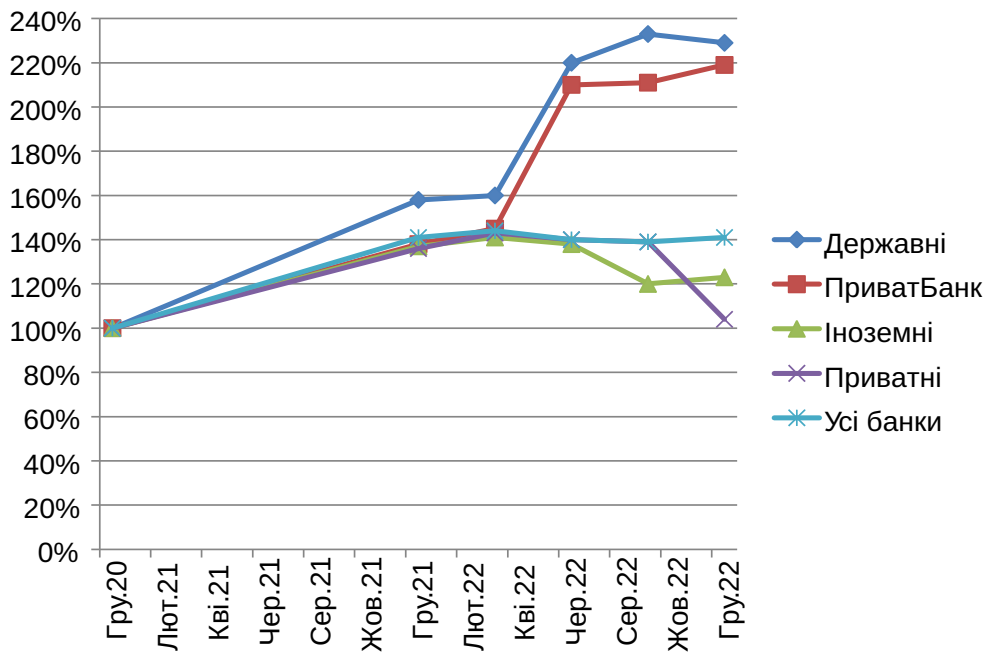

Рис. 1. Динаміка зміни обсягів активів банків за 2019–2022 роки
Джерело: розроблено авторами на основі [7]

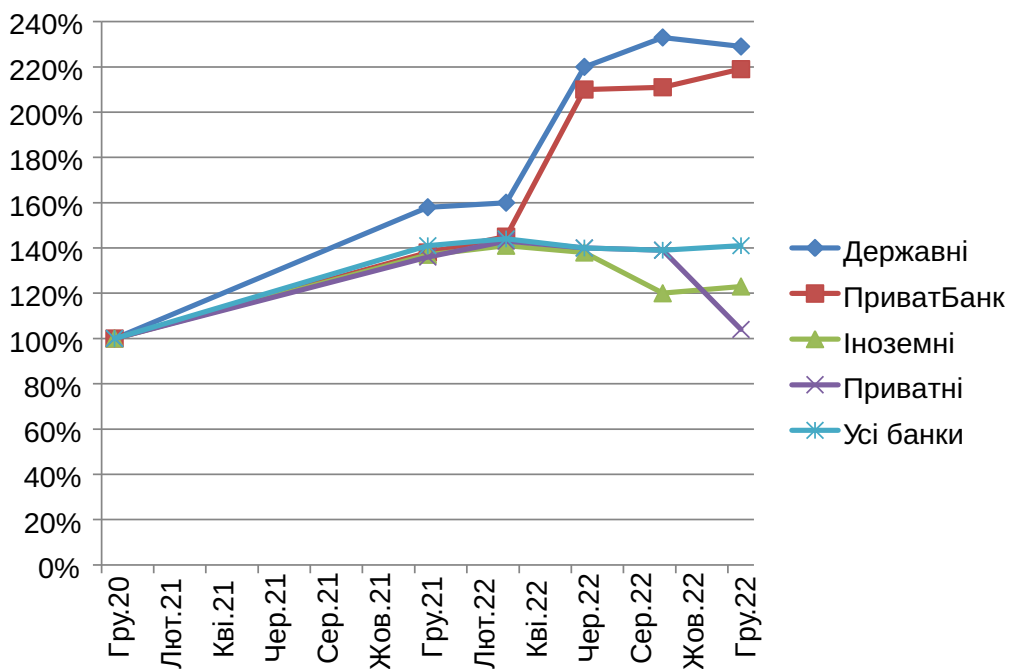

Рис. 2. Чисті кредити суб'єктам господарювання в гривнях
Джерело: розроблено авторами на основі [6]

ФІНАНСИ, БАНКІВСЬКА СПРАВА ТА СТРАХУВАННЯ

Загалом обсяг чистих кредитів у гривні суб'єктам бізнесу у 4 кварталі 2022 року зменшився на 6,7%, проте у підсумку за рік збільшився на 0,5%.

За підсумковими підрахунками практично на третину зросли обсяги коштів, які зберігає населення у банках. Проте, зазначене зростання відбувалось переважно через

концентрацію на поточних рахунках клієнтів тимчасово невикористаних виплат військовослужбовців, працівників бюджетної сфери та виплат переміщеним особам. Щодо іноземної валюти, то поступове відновлення валютних вкладів відбулося в 2 кварталі 2022 року за рахунок «конвертаційних депозитів», які укладались на тримісячний термін.

За умовами такого депозиту громадян мали можливість купити валюту за пільговим безготівковим курсом, який відрізнявся від ринкового на 3–5 грн., проте обов'язковою умовою було укладення договору по такому депозиту на 3 місяці.

Згідно звіту про стабільність, опублікованого Національним банком у грудні 2023 року значні розриви платіжного балансу та неритмічне надходження міжнародної допомоги в першій половині року спричинили необхідність коригування валютного курсу. Відтак, офіційний обмінний курс гривні до долара було наприкінці липня знижено на 25%. Це рішення разом із коригуванням валютних обмежень, поступовим зростанням ринкових ставок у відповідь на червневне підвищення облікової ставки, запуском «зернового коридору» послабили тиск на валютному ринку. Відтак обсяги інтервенцій НБУ скоротилися. Однак валютний ринок усе ще не здатен самостійно збалансуватися, попит на валюту з боку бізнесу та населення залишається високим. Тож НБУ надалі компенсуватиме дефіцит валюти на ньому та зберігатиме політику фіксованого обмінного курсу. Водночас завдяки безпрецедентній допомозі від партнерів міжнародні резерви станом на кінець листопада вже перевищили довоєнний рівень та досягли 28 млрд. дол. Цей рівень покриває три з половиною місяці майбутнього імпорту. Подальше надходження міжнародної допомоги дасть змогу підтримувати резерви на достатньому рівні. У березні 2023 року НБУ заявив про те, що планує поступово відпустити курс валют, проте коли саме це станеться точно спрогнозувати важко [8].

Попри те, що рентабельність вітчизняної банківської системи в умовах війни є досить високою (показник загальносистемної рентабельності капіталу (ROE) складає 10,9%), говорити про позитивний характер такої тенденції дещо передчасно. Детальний аналіз структури надходжень свідчить про те, що головним джерелом прибутків були процентні доходи ключових учасників банківської системи – четвірки великих держбанків, від вкладень в облігації внутрішньої державної позики та депозитарні сертифікати НБУ. Якби ж відрахування до резервних фондів за ризиками по кредитах були адекватними потребам воєнного часу, то очевидно, що фінансовий результат був би набагато гіршим. З іншого боку, загальний огляд динаміки банківського сектора показує, що НБУ і банкам таки вдалось уникнути ймовірної катастрофи в умовах сформованого війною середовища [9].

На найближчу перспективу НБУ рекомендує банкам зосередитися на відновленні кредитування та підтримці своїх бізнес моделей з урахуванням можливості довгої тривалості війни. При цьому кредитний ризик і надалі залишається одним із ключових ризиків банківської системи. НБУ планується протягом 2023 року провести оцінювання стійкості банків, за підсумками якого буде визначено терміни для відновлення банками капіталу. Окрім того, планується розробка графіку відміни тимчасових регуляторних послаблень.

За попередніми оцінками більшість фінансових установ зможе відновити капітал за рахунок майбутніх прибутків, проте ряду банків ймовірніше за все знадобиться додаткова допомога акціонерів. Також банкам рекомендовано зосередити увагу на керуванні ліквідністю, дотриманні процентної політики, що, зі свого боку, повинно слугувати основою для стимулюванню строкових вкладів населення.

Висновки. Підсумовуючи проведене дослідження, можемо сформулювати висновки, що завдяки злагодженим діям регулятора в особі НБУ національна банківська система працює стабільно та забезпечує безперервну роботу фінансових установ в умовах воєнного часу. Згідно з офіційними даними Нацбанку втрати фінансового сектору за останній рік оцінюються як помірні. Попри військові ризики, зберігається достатній рівень ліквідності банківської системи для безперервного здійснення безготівкових розрахунків та виконання інших зобов'язань. З іншого боку значних коливань зазнав і валютний ринок, який в перші дні війни взагалі припинив роботу. Протягом 2022 року відбувалось його поступове відновлення, шляхом скасування обмежень на придбання готівки через конвертаційні депозити, припинення емісії готівкової гривні та заборону на P2P перекази за кордон. Загальна стабільність валютного ринку підтримується за рахунок зусиль НБУ по фіксації валютного курсу, а також за рахунок міжнародної допомоги, яка систематично надходить.

У майбутньому ключовим фактором впливу на фінансовий стан банківської сфери стане кредитний ризик, реалізація якого може значно зменшити рівень банківського капіталу. Проте НБУ не планує застосовувати санкції до банків, через недотримання вимог щодо наявності капіталу та необхідного рівня ліквідності на час дії правового режиму воєнного стану та деякий час після його завершення, що забезпечить банківській системі необхідний час для відновлення фінансової стабільності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Про введення воєнного стану в Україні. Указ Президента України від 24 лютого 2022 року № 64/202 / Президент України. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397>.
2. Про роботу банківської системи в період запровадження воєнного стану: Постанова НБУ від 24 лютого 2022 року № 18 / Національний банк України. URL: https://bank.gov.ua/ua/legislation/Resolution_24022022_18.
3. Дадашова П. Фінансова оборона країни. Як працює банківська система під час війни. *Українська правда*. 2022. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/03/16/684104>.
4. Стан фінансового сектору України та заходів НБУ з підтримки його безперебійного функціонування в умовах воєнного стану. *Національний банк України*. 2022. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/stan-finansovogo-sektoru-ukrayini-ta-zahodi-nbu-z-pidtrimki-yogo-bezperebiynogo-funktsionuvannya-v-umovah-voennogo-stanu>.
5. Які грошові перекази за кордон дозволені: роз'яснення НБУ. *Дебет-Кредит*. 2022. URL: <https://news.dtki.ua/finance/bank-system/76363-iaki-grosovi-perekazi-za-kordon-dozvoleni-roziasnennia-nbu>.
6. Огляд банківського сектору: лютий 2023 року. *Національний банк України*. 2023. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Banking_Sector_Review_2023-02.pdf?v=4.
7. Кознова О. За 2022 рік банки скоротили кожне п'яте відділення – огляд банківського сектору від НБУ. *Ліга Закон*. 2023. URL: https://biz.ligazakon.net/news/217614_za-2022-rk-banki-skorotili-kozhne-pyate-vddlennya--oglyad-bankvskogo-sektoru-ud-nbu.
8. Звіт про фінансову стабільність. Грудень 2022 року. *Національний банк України*. 2022. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/FSR_2022-H2.pdf?v=4.
9. Корнилюк Р. Головні тенденції банківського ринку після 12 місяців війни. *Економічна правда*. 2023. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2023/03/13/697976>.

REFERENCES:

1. President of Ukraine (2022). *About the introduction of martial law in Ukraine. Decree of the President of Ukraine dated 24 of February 24, 2022 № 64/202*. Retrieved from: <https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397> [in Ukrainian].
2. National Bank of Ukraine (2022). *On the operation of the banking system during the introduction of martial law: Resolution of the NBU of 24 of February, 2022 №18*. Retrieved from: https://bank.gov.ua/ua/legislation/Resolution_24022022_18 [in Ukrainian].
3. Dadashova, P. (2022). *Finansova oborona krainy. Yak pratsiuie bankivska systema pid chas viiny* [Financial defense of the country. How the banking system works during wartime]. *Ukrainska pravda – Ukrainian Truth*. Retrieved from: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/03/16/684104/> [in Ukrainian].
4. Natsionalnyi bank Ukrainy [National Bank of Ukraine] (2022). *Stan finansovoho sektoru Ukrainy ta zahodiv NBU z pidtrymky yoho bezperebiinoho funktsionuvannya v umovakh voiennoho stanu – The state of the financial sector of Ukraine and the NBU's measures to support its smooth functioning under martial law conditions*. Retrieved from: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/stan-finansovogo-sektoru-ukrayini-ta-zahodi-nbu-z-pidtrimki-yogo-bezperebiynogo-funktsionuvannya-v-umovah-voennogo-stanu> [in Ukrainian].
5. Debet-Kredyt [Debit-Credit] (2022). *Iaki hroshovi perekazy za kordon dozvoleni: roziasnennia NBU – Which money transfers abroad are allowed: clarification by the NBU*. Retrieved from: <https://news.dtki.ua/finance/bank-system/76363-iaki-grosovi-perekazi-za-kordon-dozvoleni-roziasnennia-nbu> [in Ukrainian].
6. Natsionalnyi bank Ukrainy [National Bank of Ukraine]. (2023). *Ohliad bankivskoho sektoru: liutyi 2023 roku – Overview of the banking sector: February 2023*. Retrieved from: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Banking_Sector_Review_2023-02.pdf?v=4 [in Ukrainian].
7. Koznova, O. (2023). *Za 2022 rik banky skorotyly kozhne piate viddilennia – ohliad bankivskoho sektoru vid NBU* [For 2022, banks will reduce every fifth branch – review of the banking sector by the NBU]. *Liha Zakon – Law League*. Retrieved from: https://biz.ligazakon.net/news/217614_za-2022-rk-banki-skorotili-kozhne-pyate-vddlennya--oglyad-bankvskogo-sektoru-ud-nbu [in Ukrainian].
8. Natsionalnyi bank Ukrainy [National Bank of Ukraine]. (2022). *Zvit pro finansovu stabilnist. Hruden 2022 roku – Report on financial stability. December 2022*. Retrieved from: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/FSR_2022-H2.pdf?v=4 [in Ukrainian].
9. Kornilyuk, R. (2023). *Holovni tendentsii bankivskoho rynku pislia 12 misiatsiv viiny* [The main trends of the banking market after 12 months of war]. *Ukrainska pravda – Ukrainian Truth*. Retrieved from: <https://www.epravda.com.ua/columns/2023/03/13/697976/> [in Ukrainian].